

Mõnedest praktilistest probleemidest

Malle Seppik

Probleeme diskussiooniks:

1. Kas on tasakaalus üldsuse ootused kohtumenetlusele (muuhulgas kiirusele ja lahendi põhjendatusele) ja kohtute võimalused neid ootusi täita? Ressursid peaksid võimaldama teha vaidluse kohta piisavalt põhjendatud lahendi mõistliku aja jooksul.
2. Õiglane menetlus eeldab, et kõigi isikute suhtes kohaldataks protsessiseadust ühetaoliselt: isik peaks kohtuvaidlust alustades teadma, milliste reeglite järgi tema vaidlust lahendatakse. Neid reegleid ei tohiks otstarbekusest lähtudes sisustada erinevates vaidlustes erinevalt.
3. Kas kohtuspeõõrdujate ja nende nõustajate enamus on oma õigusosalast ettevalmistust arvestades võimeline kasutama dispositiivset ja võistlevat tsiviilkohtumenetlust kui oma õiguste teostamise vahendit? Sellest oleneb, kas meie olusid arvestades on niisugune kohtumenetlus õiglane. Kui reeglid ei ole üldsusele mõistetavad, siis oleks õigem reegleid muuta, selle asemel, et anda neile kohtupraktikas seaduses sätestatud erinev tähendus.
4. Kui apellatsioonikohus tühistab esimese astme kohtu lahendi ja teeb ise uue sisulise otsuse, saadakse lahend kiiremini, kui siis, kui asi saadetakse esimese astme kohtule uueks arutamiseks. Kui apellatsioonikohus teeb uue otsuse ka siis, kui esimese astme kohus on tuntaval määral jätnud asjas olulised asjaolud tuvastamata ja tõendid hindamata, siis ei ole tagatud poolte õigus õiglasele menetlusele, sest pooled kaotavad võimaluse kaevata faktiliste asjaolude tuvastamise peale. See kahjustab ka poolte õigust avatud menetlusele.
5. Menetlus, kus protsessiosalised saavad igast kohtuastmest lahendi selle vaidluse kohta, millega esimese astme kohtusse pöörduti, võimaldab lahendi teha kiiremini, kui see on võimalik menetluses, kus ka apellatsioonimenetluses on võimalik hagi alust või eset muuta. Asjaolu, et kohtupraktikas seaduses sätestatud apellatsioonimenetluse piiridest aeg-ajalt üle astutakse, sunnib küsima, kas niisugune menetlus on ka otstarbekas? Võib-olla oleks poolte huve rohkem arvestav, kui vaidluse eset oleks võimalik erinevates kohtuastmetes muuta vastavalt kohtumenetluse ajal toimunud muutustele? Kas ei oleks siis lõppkokkuvõttes tegemist ka võiduga ajas, sest pooled saaksid lahendi just hetkel aktuaalse vaidluse kohta?